

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer)
ให้เป็นผู้ประกอบการเกษตร

จัดทำโดย นางอุบล มากอง
รหัส 9728

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม รุ่นที่ 97
วิทยาลัยนักบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ.
ประจำปี 2566
ลิขสิทธิ์ของสำนักงาน ก.พ.

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer)
ให้เป็นผู้ประกอบการเกษตร

จัดทำโดย นางอุบล มากอง
รหัส 9728

หลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม รุ่นที่ 97
วิทยาลัยนักบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ.

ประจำปี 2566

รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

สำนักงาน ก.พ.

เอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม ของสำนักงาน ก.พ.

ลงชื่อ.....

นายวีระชัย นาควิบูลย์วงศ์
อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....

นายชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ
อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....

นางสาวสุชาดา ไทยบรรเทา
อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล (Individual Study) เรื่องการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) ให้เป็นผู้ประกอบการเกษตร จัดทำโดยนางอุบล มากอง ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 3 จังหวัดระยอง กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยมีเป้าหมายตำแหน่งคือรองอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร ด้านพัฒนาเกษตรกร ซึ่งเข้ารับการอบรมหลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม (นบส. 1) รุ่นที่ 97 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อนำประสบการณ์ที่ได้รับไปดำเนินการพัฒนาเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถแข่งขันและพึ่งพาตนเองได้ และต่อยอดให้เกษตรกรก้าวไปสู่การเป็นผู้ประกอบการได้ รวมทั้งสนับสนุนการมีส่วนร่วมของเกษตรกร และชุมชน โดยนำหลักการ BCG Model มาใช้ในการพัฒนาการเกษตรในพื้นที่ และส่งเสริมหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพ เพื่อให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืน ดังนั้นกรมส่งเสริมการเกษตรในฐานะหน่วยงานที่มีบทบาทรับผิดชอบส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร ครอบคลุมเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร ให้มีศักยภาพความสามารถในการแข่งขัน จึงต้องเร่งพัฒนาศักยภาพเกษตรกรปราดเปรื่องให้เป็นผู้ประกอบการ ภายใต้ความเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาประเทศทั้ง 3 ระดับ โดยการบูรณาการการจัดการทั้งภาครัฐ สถาบันการศึกษา ภาคเอกชนและเกษตรกรอันจะเป็นการสร้างความเข้มแข็งสร้างรายได้ที่มั่นคงไปสู่เกษตรกร เกิดผลสัมฤทธิ์และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติ ด้วยวิสัยทัศน์ การพัฒนาเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถแข่งขันและพึ่งพาตนเองได้”

จากสภาพปัญหาภาคเกษตร หัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 49 ของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด มีผลกระทบต่อการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ การยอมรับเทคโนโลยีและนวัตกรรม อีกทั้งบุตรหลานเกษตรกรไม่กลับเข้าสู่ภาคเกษตร ทำให้กำลังแรงงานภาคเกษตรลดลง ส่งผลให้ประสิทธิภาพการผลิตลดลงด้วย และจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลกซึ่งสร้างความเสียหายในวงกว้างต่อภาคการผลิตภาคเกษตร ฤดูกาลมีความแปรปรวน และเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรเสียหาย เกษตรกรส่วนใหญ่ยังเข้าไม่ถึง การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้อย่างเหมาะสม ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง หนี้สินครัวเรือนเพิ่มขึ้น ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกร จำเป็นต้องมีการพัฒนากำลังคนภาคเกษตร ด้วยการพัฒนาให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง(Smart Farmer) และผู้ประกอบการเกษตร ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อให้เกษตรกรมีความสามารถในการแข่งขัน เพิ่มทักษะในการวิเคราะห์และใช้ประโยชน์จากข้อมูลเพื่อการวางแผนธุรกิจ และสามารถบริหารจัดการความเสี่ยงทางธุรกิจได้

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการวิเคราะห์ ศึกษาข้อมูล และนำมาสรุปประเด็นสำคัญเป็นข้อเสนอเชิงนโยบาย การพัฒนาเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถแข่งขันและพึ่งพาตนเองได้ จึงเสนอแนวทาง การพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) ให้เป็นผู้ประกอบการเกษตร ดังนี้

1.การพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรเพื่อเตรียมไปสู่การเป็นผู้ประกอบการ

1.1 เสริมสร้างองค์ความรู้และพัฒนาทักษะให้กับเกษตรกรกลุ่มผู้มีรายได้น้อยโดยการพัฒนาให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง(Smart Farmer)เตรียมความพร้อมเพื่อยกระดับสู่การเป็นผู้ประกอบการเกษตร

1) คณะกรรมการจัดทำแผนแม่บทขับเคลื่อนการดำเนินงานพัฒนาเกษตรกรไปสู่ผู้ประกอบการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จัดทำกรอบแนวทางการพัฒนาเกษตรกรสู่การเป็นผู้ประกอบการเกษตร

2) บูรณาการกับหน่วยงานภาคี เพื่อวางเป้าหมายร่วมกัน ในการสนับสนุนให้เกษตรกรเป้าหมายวิเคราะห์ศักยภาพตนเอง พัฒนาให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง(Smart Farmer) ในประเด็นการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและความรู้ ทั้งทางด้านเทคโนโลยี การบริหารจัดการความเสี่ยง และการตลาด สำหรับจัดทำแผนการผลิตรายบุคคล เพื่อพัฒนาทักษะต่างๆของเกษตรกรที่สอดคล้องและจำเป็นต่อการยกระดับเป็นผู้ประกอบการ **ดำเนินการโดย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานภาคี**

3) บูรณาการองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับองค์ความรู้ที่สร้างขึ้นใหม่จากหน่วยงานภาคีเครือข่าย โดยนำหลัก BCG Model มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับภูมิสังคมของชุมชน ครอบคลุมทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้สูงขึ้น มาตรฐานการผลิตสูง และมีรายได้สูงขึ้น ดำเนินการโดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม และสถาบันการศึกษาทั้ง 4 ภูมิภาค **โดยมี กรมส่งเสริมการเกษตรเป็นหน่วยงานกลาง (Focal Point)**

4) ประเมินศักยภาพผู้ประกอบการเกษตร โดยพัฒนาระบบขึ้นทะเบียนผู้ประกอบการเกษตร เพื่อเป็นฐานข้อมูลหลักของประเทศ โดยมอบกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นหน่วยงานกลาง (Focal Point)

1.2 ส่งเสริมผู้ประกอบการเกษตรรุ่นใหม่อย่างเป็นระบบเพื่อทดแทนเกษตรกรสูงอายุ

1) พัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่หรือทายาทเกษตรกรให้เป็น ผู้ประกอบการเกษตรรุ่นใหม่ ร่วมมือของสถาบันการศึกษา และภาคีเครือข่าย เพื่อสนับสนุน ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประกอบการเกษตรรุ่นใหม่ได้อย่างเป็นระบบ **ดำเนินการโดยกรมส่งเสริมการเกษตร ร่วมกับสถาบันการศึกษา สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์**

2) การพัฒนาเครื่องมือการส่งเสริมผู้ประกอบการเกษตรรุ่นใหม่ให้มีประสิทธิภาพร่วมกับสถาบันการศึกษา ภาคเอกชน และเครือข่ายผู้ประกอบการเกษตรรุ่นใหม่ต้นแบบ

3) จัดตั้งศูนย์บริการส่งเสริมผู้ประกอบการเกษตรรุ่นใหม่ในเมืองต่างๆเพื่อรองรับเทคโนโลยี นวัตกรรม จากสถาบันการศึกษา และภาคีเครือข่าย เพื่อพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรรุ่นใหม่ ตามความต้องการในแต่ละท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาให้ตรงกับความต้องการ และเป็นการสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน(Sustainable Development) **โดยกรมส่งเสริมการเกษตรและภาคีเครือข่าย**

4) การทบทวน ปรับปรุง กฎ ระเบียบ สิทธิประโยชน์เพื่อเอื้อและลดอุปสรรคต่อการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการเกษตรรุ่นใหม่ **ดำเนินการโดยคณะกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรกรให้เป็นSmart Farmer และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.)**

5) ประเมินศักยภาพผู้ประกอบการเกษตรรุ่นใหม่ โดยพัฒนาระบบขึ้นทะเบียนผู้ประกอบการเกษตรรุ่นใหม่ เพื่อเป็นฐานข้อมูลหลักของประเทศในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่โดยกรมส่งเสริมการเกษตร

2 การยกระดับศักยภาพเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) เป็นผู้ประกอบการเกษตรเบื้องต้น (Start to be Entrepreneur) โดยคัดเลือกเกษตรกรต้นแบบที่ได้รับการพัฒนาให้เป็น Smart Farmer Model จากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (ฐานข้อมูล 1.1 ล้านราย) มาดำเนินการพัฒนาสู่การเป็นผู้ประกอบการเบื้องต้น ดังนี้

2.1 พัฒนาศักยภาพ Smart Farmer ให้เป็นผู้ประกอบการเกษตรอย่างรอบด้าน

1) พัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีการผลิต และการตลาดที่สูงขึ้นโดยการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับศักยภาพเข้ามาใช้งาน ซึ่งจะเป็ปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญซึ่งจะช่วยสนับสนุนแผนธุรกิจเกษตร ร่วมกับสถาบันการศึกษา และภาคีเครือข่าย

2) เพิ่มศักยภาพให้ Smart Farmer สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยี/นวัตกรรมในการประกอบธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วนทั้งรัฐและเอกชน จำเป็นต้องอาศัยระยะเวลาในเรียนรู้ ผักฝนทักษะ พร้อมทั้งมีการนำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างเป็นรูปธรรม สร้างต้นแบบขยายผลในพื้นที่ ดำเนินการโดย คณะกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรกรให้เป็น Smart Farmer กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

2.2 เพิ่มศักยภาพ กลไกการทำงานระหว่างหน่วยงานเพื่อให้เกิดการพัฒนาเกษตรกรร่วมกันอย่างบูรณาการทั้งระดับส่วนกลาง และระดับพื้นที่ ดำเนินการ ดังนี้

1) ส่งเสริมและพัฒนาความร่วมมือการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) การเรียนรู้ และใช้งานเทคโนโลยีที่จำเป็นต้องอาศัยกลไกในการขับเคลื่อนอย่างมีอาชีพ ทั้งการพัฒนางานวิจัยและนวัตกรรมด้านเทคโนโลยี เพื่อนำไปต่อยอดสู่การใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จได้อย่างต่อเนื่องทั้งในระยะสั้นและระยะยาวและสนับสนุนให้ผู้ประกอบการได้รับโอกาสในการเข้าถึงเทคโนโลยี ที่จะนำมาใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยต้นทุนที่เหมาะสม ดำเนินการโดย คณะกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรกรให้เป็น Smart Farmer กระทรวงเกษตรและสหกรณ์และเครือข่ายความร่วมมือด้านการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง

2) การพัฒนาความร่วมมือสถาบันการเงินสนับสนุนผู้ประกอบการเกษตรให้มีความรู้ทางการเงินและวิธีการพิจารณาสินเชื่อ ของสถาบันการเงิน และสร้างความน่าเชื่อถือของธุรกิจควบคู่ไปกับการพัฒนาเครื่องมือทางการเงินเหมาะสม ดำเนินการโดย คณะกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรกรให้เป็น Smart Farmer กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กับ ธ.ก.ส.

3) เพิ่มศักยภาพในการประกอบธุรกิจให้กับผู้ประกอบการเกษตรทุกภูมิภาค ซึ่งมุ่งเน้นการให้ความรู้ที่จำเป็น และบริการที่ปรึกษาให้คำปรึกษาแนะนำด้านการบริหารจัดการธุรกิจ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การตลาดออนไลน์ โดยการเลือกใช้เครื่องมือที่เหมาะสมกับสินค้า การทำแผนธุรกิจ และการสร้างร้านค้าในรูปแบบต่างๆตามความเหมาะสม เช่นรูปแบบออนไลน์ รวมถึงการจัดกิจกรรมส่งเสริมการขาย พัฒนาศูนย์กระจายสินค้าที่ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและได้มาตรฐานกระจายในทุกภูมิภาค ตลอดจนบริการให้คำปรึกษาและจับคู่เจรจาธุรกิจผ่านช่องทางออนไลน์และออฟไลน์ ภายใต้วความร่วมมือกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และกระทรวงพาณิชย์

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล (Individual Study) เรื่องการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรี๊อง (Smart Farmer) ให้เป็นผู้ประกอบการเกษตร ผู้ศึกษามุ่งหวังที่จะศึกษาหาแนวทางการพัฒนาเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรมีศักยภาพ สามารถแข่งขันได้และต่อยอดให้เกษตรกรก้าวไปสู่การเป็นผู้ประกอบการได้รวมทั้งสนับสนุนการมีส่วนร่วมของเกษตรกร และชุมชนในการพัฒนาการเกษตรในพื้นที่ และส่งเสริมหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพ เพื่อให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืน

ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณท่านอาจารย์วีระชัย นาควิบูลย์วงศ์ อาจารย์ที่ปรึกษาที่กรุณาแนะนำให้ข้อคิด ให้คำปรึกษาให้ความเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดทำรายงาน จนสามารถนำมาปรับใช้กับการทำงานได้จริงและขอขอบพระคุณท่านอาจารย์ชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ ท่านอาจารย์สุชาดา ไทยบรรเทา ที่ได้ร่วมเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ให้คำปรึกษา แนะนำเพิ่มเติมจนทำให้รายงานการศึกษาส่วนบุคคลฉบับนี้มีความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ และขอขอบคุณวิทยากรในหลักสูตร นบส. 1 รุ่นที่ 97 ทุกท่าน ที่ได้มาถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ ติดตามการศึกษาอย่างใกล้ชิด และให้แนวคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติราชการ รวมทั้งขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ของวิทยาลัยนักบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงานก.พ. ทุกท่านที่ดูแลประสานงานและอำนวยความสะดวกตลอดหลักสูตรฝึกอบรม

ขอขอบพระคุณท่านอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร (นายเข้มแข็ง ยุติธรรมดำรง) และขอขอบคุณท่านรองอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร(นายกฤษ อุตตมะเวทิน) ท่านรองอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร (นายครองศักดิ์ สงรักษา) ที่ให้โอกาสเข้ารับการอบรมในหลักสูตรนี้อย่างต่อเนื่อง ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 3 จังหวัดระยอง ทุกท่านที่ร่วมปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังตลอดช่วงเวลาที่ผู้ศึกษาเข้ารับการอบรมและสุดท้ายขอขอบคุณ ผู้นำเกษตรกรทุกท่านที่ช่วยเสนอความคิดเห็นทำให้รายงานฉบับนี้มีความครบถ้วน สมบูรณ์ เป็นประโยชน์ต่อพี่น้องเกษตรกรและประเทศชาติอย่างแท้จริงต่อไป

อุบล มากอง

พฤษภาคม 2566

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
กิตติกรรมประกาศ	ซ
สารบัญ	ซ
สารบัญตาราง (ถ้ามี)	ณ
สารบัญภาพ (ถ้ามี)	ญ
สารบัญแผนภูมิ (ถ้ามี)	
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ (ถ้ามี)	
1. วิสัยทัศน์ของตำแหน่งเป้าหมาย	1
1.1 การวิเคราะห์บริบทและทิศทางเชิงยุทธศาสตร์ของส่วนราชการ	1
1.2 ตำแหน่งรองอธิบดีที่เป็นเป้าหมาย	9
1.3 กำหนดวิสัยทัศน์ของตำแหน่งเป้าหมาย	13
2. ข้อเสนอเพื่อขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ	14
2.1 การกำหนดประเด็นการศึกษา	14
2.2 การกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบาย	29
2.3 ภาวะผู้นำเพื่อการขับเคลื่อนข้อเสนอ	34
3. แผนพัฒนาตนเอง	35
3.1 การวิเคราะห์ตนเอง	35
3.2 การวางแผนพัฒนาตนเอง	36
3.3 ผลการพัฒนาตนเอง	37
บรรณานุกรม	38
ภาคผนวก	39
ประวัติผู้เขียนรายงานการศึกษาส่วนบุคคล	53

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	รายงานข้อมูลอัตรากำลังข้าราชการ ลูกจ้างประจำ และพนักงานราชการ	10
ตารางที่ 2	ผลการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) กรมส่งเสริมการเกษตร(2557-2565)	19
ตารางที่ 3	จำนวนเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) ทั้งประเทศ	20
ตารางที่ 4	เปรียบเทียบรายได้และค่าใช้จ่ายของเกษตรกร ก่อน - หลังเข้าร่วมโครงการ	21
ตารางที่ 5	วิเคราะห์สภาพแวดล้อมของภาคเกษตร	29
ตารางที่ 6	กรอบการทำงานการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) ให้เป็นผู้ประกอบการ	33
ตารางที่ 7	การวิเคราะห์ตนเอง	41
ตารางที่ 8	ความรู้ ทักษะ ความสามารถและคุณลักษณะที่ต้องการพัฒนา	44
ตารางที่ 9	แผนพัฒนาตนเองรายบุคคล ระยะเวลา 2 ปี	46
ตารางที่ 10	แผนพัฒนาตนเองรายบุคคล ระยะเวลา 2 เดือน	48
ตารางที่ 11	ผลการพัฒนาตนเองรายบุคคล ระยะเวลา 2 เดือน(ระหว่างการอบรม นบส.1)	50

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1	โครงสร้างการแบ่งงานและกรอบอัตรากำลังภายในกรมส่งเสริมการเกษตร	4
ภาพที่ 2	โครงสร้างการแบ่งงานและกรอบอัตรากำลังภายในกรมส่งเสริมการเกษตร	11
ภาพที่ 3	แผนภูมิแบ่งงานของส่วนราชการในกรมส่งเสริมการเกษตร	11
ภาพที่ 4	กระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนา Young Smart Farmer กรมส่งเสริมการเกษตร	18
ภาพที่ 5	ผลการประเมินทักษะโดยรวม ของนางอุบล มากอง	35

1. วิสัยทัศน์ของตำแหน่งเป้าหมาย

(ข้อมูลส่วนบุคคลไม่เผยแพร่)

2. ข้อเสนอเพื่อการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดหัวข้อการศึกษา “เรื่องการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) ให้เป็นผู้ประกอบการเกษตร” โดยมีนิยามศัพท์คำที่เกี่ยวข้องดังนี้

Smart Farmer คือเป็นเกษตรกรที่มีความรู้ในเรื่องที่ทำอยู่ มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ มีความตระหนักถึงคุณภาพสินค้า และความปลอดภัยของผู้บริโภค มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีความภูมิใจในความเป็นเกษตรกร

ผู้ประกอบการเกษตร คือ เกษตรกร ที่มีองค์ความรู้ด้านการผลิต การแปรรูป การตลาด การบริการ การจัดการทรัพยากร การนำเทคโนโลยี หรือนวัตกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิธีการปฏิบัติที่ดี มาใช้ในการบริหารจัดการ เพื่อให้สามารถผลิตสินค้าทางการเกษตรอย่างมีคุณภาพมาตรฐาน และขายสินค้าได้ด้วยตนเองอย่างยั่งยืน(คณะกรรมการจัดทำแผนแม่บทขับเคลื่อนการดำเนินงานพัฒนาเกษตรกรไปสู่ผู้ประกอบการ)

2.1 การกำหนดประเด็นการศึกษา การพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) ให้เป็นผู้ประกอบการเกษตร

2.1.1 ปัญหา ความท้าทายหรือการพัฒนา

ปัญหา ความท้าทาย ภาคการเกษตรมีปัญหา ความท้าทายหรือการพัฒนา ที่ผ่าน มา และแนวโน้มของปัญหาในอนาคต ผลกระทบที่เกิดขึ้น และความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการ แก้ไขหรือพัฒนาแผนปฏิบัติการกรมส่งเสริมการเกษตรระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 – 2570) ระบุว่า ปัญหาและความท้าทายที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาภาคเกษตรไทย ดังนี้

1. การเป็นสังคมผู้สูงอายุ และการขาดแคลนแรงงานภาคเกษตร

โครงสร้างประชากรของโลกในระยะ 5-10 ปีข้างหน้า จะมีสัดส่วนผู้สูงอายุ เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยองค์การสหประชาชาติคาดว่าประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป จะเพิ่มขึ้น เป็น 1.5 พันล้านคน ภายในปี 2593 โดยผลที่ตามมาจากการเป็นสังคมผู้สูงอายุ คือ แรงงานลดลง เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานต่างด้าวมากขึ้น ในส่วนของภาคเกษตรไทยในปี 2563 หัวหน้าครัวเรือน เกษตรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 49.0 ของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด ทำให้กำลัง แรงงานภาคเกษตรลดลงด้วยบุตรหลานเกษตรกรไม่กลับเข้าสู่ภาคเกษตร ประสิทธิภาพการผลิต ลดลง มีผลอย่างมากต่อการตัดสินใจ การเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ การเข้าถึงและยอมรับเทคโนโลยีและ นวัตกรรม ตลอดจนการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

2. การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ (Climate Change)

ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นลำดับต้น ๆ ของโลกซึ่งสร้างความเสียหายในวงกว้างต่อภาคการผลิตต่าง ๆ โดยเฉพาะภาคเกษตรได้รับผลกระทบ เป็นอย่างมาก ฤดูกาลมีความแปรปรวน และเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เป็นวัฏจักรและบ่อยครั้งขึ้น ภาคเกษตรถือว่าเป็นหนึ่งในสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยกิจกรรมการ ผลิตทางการเกษตรการเก็บรักษา การขนส่ง การบรรจุ การแปรรูป การค้าปลีก และการบริโภค ปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก ประมาณร้อยละ 17-20 เป็นอันดับสองรองจากภาคพลังงาน

3. ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเกิดจากการบูรณาการความก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์ควบคู่กับเทคโนโลยีดิจิทัล รวมทั้งความรู้ด้านต่าง ๆ หลากหลายสาขา เพื่อสร้างคุณค่าและก่อให้เกิดเป็นสิ่งสร้างสรรค์และนวัตกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสังคมโลกในทุกภาคส่วน ซึ่งในปัจจุบันได้มีการนำเทคโนโลยีการเกษตรและนวัตกรรมมาใช้กันอย่างแพร่หลาย และถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน ช่วยลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิตภาพ และผลิตสินค้าที่มีคุณภาพสูงขึ้น เช่น การนำเทคโนโลยี Internet of Things (IoT) มาใช้ในการบริหารจัดการฟาร์ม การจำหน่ายสินค้าเกษตรหรือบริการออนไลน์ (E-Commerce Platforms) รวมถึงการปรับเปลี่ยนไปสู่สังคมไร้เงินสด (Cashless Society) ซึ่งจะช่วยให้การทำธุรกรรมทางการเงินระหว่างเกษตรกรและผู้บริโภคเกิดขึ้นได้ง่าย เพิ่มโอกาสในการจำหน่ายสินค้าผู้บริโภคได้โดยตรงโดยไม่ต้องผ่านคนกลาง

4. การปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ (Net Zero Emission)

การประชุมรัฐภาคีกรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สมัยที่ 26 หรือ COP26 ที่เมืองกลาสโกว์ ประเทศสกอตแลนด์ ได้มีการวางแผนการลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกโดยมีเป้าหมายจำกัดการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิของโลกไม่ให้เกิน 2 องศาเซลเซียส ซึ่งประเทศไทยได้ประกาศเจตนารมณ์ที่จะบรรลุเป้าความเป็นกลางทางคาร์บอน (Carbon Neutrality) ภายในปี 2593 และบรรลุเป้าการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ (Net Zero Emission) ภายในปี 2608 สำหรับภาคเกษตรถือเป็นภาคการผลิตที่เป็นส่วนสำคัญในการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

5. การขยายตัวของความเป็นเมือง

ความเป็นเมือง (Urbanization) เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงสภาพประชากร การขยายตัวของความเป็นเมืองมีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน จากพื้นที่ทางการเกษตร ทำให้พื้นที่ทางการเกษตร และจำนวนเกษตรกรลดลง อย่างไรก็ตาม หากเกษตรกรมีการปรับปรุงแบบการผลิตไปสู่สินค้าเกษตรที่มีคุณภาพ มีการแปรรูปสินค้าเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ รวมทั้งปรับปรุงพื้นที่เกษตรให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้ซึ่งจะส่งผลทำให้เกิดดีกับภาคเกษตร ผลิตอาหารให้กับคนเมือง

6. เศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศ ผลจากวิกฤตโรค COVID – 19 ทำให้เกิด การเปลี่ยนแปลงของอิทธิพลของแนวความคิดแบบชาตินิยม และดำเนินมาตรการ ควบคุมการค้าระหว่างประเทศในกลุ่มสินค้าที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงด้านสาธารณสุขของประเทศ ในขณะเดียวกัน บางประเทศยังมีการใช้มาตรการกีดกันทางการค้าเพื่อปกป้องธุรกิจภายในประเทศโดยเฉพาะ มาตรการที่ไม่ใช่ภาษีเช่น มาตรการด้านสุขอนามัย ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านแรงงาน และสิทธิมนุษยชน เป็นต้น

7. ความมั่นคงทางอาหาร (Food Security) ความมั่นคงทางอาหารเป็นปัญหาความมั่นคง รูปแบบใหม่ที่หลายประเทศทั่วโลกกำลังเผชิญและร่วมกันผลักดันมาตรการต่าง ๆ เพื่อรับมือกับความท้าทาย ที่เกิดขึ้นเพื่อความอยู่รอดของประชากรในประเทศและประชากรโลก ในประเทศกำลังพัฒนาปัญหา ความมั่นคงทางอาหารกำลังทวีความรุนแรงมากขึ้น อันเป็นผลจากสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศที่เกิดวิกฤติ ทำให้ประชากรที่ยากจนไม่สามารถเข้าถึง (Accessibility) อาหารได้

จากสภาพปัญหา และความท้าทายดังกล่าวข้างต้น พบว่าหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 49 ของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด มีผลกระทบต่อการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ การยอมรับเทคโนโลยีและนวัตกรรม อีกทั้งบุตรหลานเกษตรกรไม่กลับเข้าสู่ภาคเกษตร ทำให้กำลังแรงงานภาคเกษตรลดลง ส่งผลให้ประสิทธิภาพการผลิตลดลงด้วย และจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลกซึ่งสร้างความเสียหายในวงกว้างต่อภาคการผลิตภาคเกษตร ฤดูกาลมีความแปรปรวนและเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรเสียหาย เกษตรกรส่วนใหญ่ยังเข้าไม่ถึงการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ที่เหมาะสม ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง หนี้สินครัวเรือนเพิ่มขึ้น ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกร จำเป็นต้องมีการพัฒนากำลังคนภาคเกษตร ด้วยการพัฒนาให้เป็นเกษตรกรปราดเปรี๊อง(Smart Farmer) และผู้ประกอบการเกษตร ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อให้เกษตรกรมีความสามารถในการแข่งขัน เพิ่มทักษะในการวิเคราะห์และใช้ประโยชน์จากข้อมูลเพื่อการวางแผนธุรกิจ และสามารถบริหารจัดการความเสี่ยงทางธุรกิจได้

การพัฒนาและการขับเคลื่อน Smart Farmer ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

คู่มือแนวทางการขับเคลื่อนนโยบาย Smart Farmer และ Smart Officerกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ระบุว่า หลักการขับเคลื่อน Smart Farmer ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ นโยบายพัฒนาเกษตรกรทั่วประเทศเป็น “เกษตรกรปราดเปรี๊อง (Smart Farmer)” เริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 โดยมุ่งยกระดับมาตรฐานเกษตรกรให้เป็นเกษตรกรคุณภาพที่สามารถปรับเปลี่ยนตนเอง เปิดรับข้อมูลข่าวสาร การเรียนรู้ มีการใช้ความรู้และเทคโนโลยีใหม่มาใช้ในการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมอบหมายให้กรมส่งเสริมการเกษตรเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงาน ซึ่งเกษตรกรปราดเปรี๊อง (Smart Farmer) **มีคุณสมบัติ 6 ตัวชี้วัด15 ตัวบ่งชี้** ดังนี้

1. มีความรู้ในเรื่องที่ทำอยู่ 1.1 สามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือให้คำแนะนำปรึกษาให้กับผู้อื่นได้ 1.2 สามารถเป็นเกษตรกรต้นแบบหรือจุดเรียนรู้ให้กับผู้อื่น
2. มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ 2.1 สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลทั้งจากเจ้าหน้าที่และผ่านทางระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอื่นๆ 2.2 มีการบันทึกข้อมูลและใช้ข้อมูลมาประกอบการวิเคราะห์วางแผนก่อนเริ่มดำเนินการและบริหารจัดการผลผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด 2.3 มีการนำข้อมูลมาใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาอาชีพของตนเองได้
3. มีการบริหารจัดการผลผลิตและการตลาด 3.1 มีความสามารถในการบริหารจัดการปัจจัยการผลิตแรงงาน และทุน 3.2 มีความสามารถในการเชื่อมโยงการผลิตและการตลาดเพื่อให้ขายผลผลิตได้ 3.3 มีการจัดการของเหลือจากการผลิตที่มีประสิทธิภาพ (Zero waste management)
4. มีความตระหนักถึงคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยของผู้บริโภค 4.1 มีความรู้หรือได้รับการอบรมเกี่ยวกับมาตรฐาน GAP GMP เกษตรอินทรีย์ หรือมาตรฐานอื่นๆ 4.2 มีกระบวนการผลิตที่สอดคล้องกับมาตรฐาน GAP GMP เกษตรอินทรีย์ หรือมาตรฐานอื่นๆ
5. มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม/สังคม 5.1 มีกระบวนการผลิตที่ไม่ก่อให้เกิดมลภาวะและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม (GreenEconomy) 5.2 มีกิจกรรมช่วยเหลือชุมชนและสังคมอย่างต่อเนื่อง

6. มีความภูมิใจในความเป็นเกษตรกร 6.1 มีความมุ่งมั่นในการประกอบอาชีพ การเกษตร 6.2 รักและหวงแหนพื้นที่และอาชีพทางการเกษตรไว้ให้รุ่นต่อไป 6.3 มีความสุขและพึงพอใจในการประกอบอาชีพการเกษตร

ความเป็นมา เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2555 นายยุคล ลิ้มแหลมทอง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มอบนโยบาย และแนวทางการปฏิบัติงานให้กับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกำหนดนโยบายเฉพาะที่สำคัญคือ การพัฒนา “เกษตรกรไทย เป็น Smart Farmer โดยมี Smart Officer เป็นเพื่อนคู่คิด” ซึ่ง “Smart Farmer” เป็นเกษตรกรที่มีความรู้ในเรื่องที่ทำอยู่ มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ มีความตระหนักถึงคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยของผู้บริโภค มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม/สังคม มีความภูมิใจในความเป็นเกษตรกร และ “Smart Officer” เป็นบุคลากรของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่มีความรักเกษตรกรเหมือนญาติ มีความรอบรู้ทางวิชาการและนโยบาย ใช้เทคโนโลยีมาช่วยเหลือเกษตรกร โดยได้กำหนดแนวทางการดำเนินการไว้ดังนี้

1. ตั้งศูนย์ข้อมูลเกษตรกรที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีข้อมูลทั้งแหล่งผลิต ฤดูกาลที่ผลผลิต ปริมาณผลผลิต สภาพภูมิอากาศ ราคาสินค้า การตลาดทั้งในและนอกประเทศ ปัจจัยการผลิต การเตือนภัย โดยเชื่อมกับศูนย์ข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (สศก.)
2. ทุกจังหวัด โดยเกษตรและสหกรณ์จังหวัดทำแผนการพัฒนาการเกษตรระดับจังหวัด โดยมีข้อมูล Zoning สินค้าเกษตรทุกชนิดในจังหวัด
3. ปรับรูปแบบการส่งเสริมการเกษตรใหม่ โดยให้ทุกหน่วยงานที่ทำงานส่งเสริมสร้างอาสาพัฒนาการเกษตร เป็นกลไกในการขับเคลื่อนการเกษตรในรูปแบบ Green Economy และ Zero waste agriculture ทำงานแบบบูรณาการ
4. ให้ทุกหน่วยงานสร้างยุวเกษตรกร เพื่อรองรับการขาดแคลนเกษตรกรที่มีอายุสูงขึ้น และขาดแคลนแรงงานเกษตรและผลักดันให้เป็น Smart Farmer
5. สร้างความภาคภูมิใจและความมั่นคงในอาชีพเกษตรกรรวม โดยเชิดชูผู้นำเกษตรกรที่มีความรู้ ปราชญ์ชาวบ้าน ผลักดันพระราชบัญญัติคุ้มครองที่ดินเพื่อเกษตรกรรวม การประกันภัยพืชผล และการคุ้มครองสวัสดิภาพของเกษตรกร ให้ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ดำเนินการในส่วนของกฎหมายต่าง ๆ

กรมส่งเสริมการเกษตร (Smart Farmer ต้นแบบ อนาคตภาคการเกษตรที่ยั่งยืน เล่ม 5, กรมส่งเสริมการเกษตร) ได้ดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรให้มีความรู้รอบด้านเท่าทันต่อสถานการณ์ด้านการเกษตรที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้กำหนดนโยบายการพัฒนาเกษตรกรสู่การเป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) มาตั้งแต่ ปี 2557 มาจนถึงปัจจุบันโดยยึดหลักการพัฒนา “เกษตรกร เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” บนพื้นฐานการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีเจ้าหน้าที่เป็น “ผู้จัดการเรียนรู้”

จากการประชุมคณะกรรมการจัดทำแผนแม่บทขับเคลื่อนการดำเนินงานพัฒนาเกษตรกรไปสู่ผู้ประกอบการ ครั้งที่ 1/2565 เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2565 มีเป้าหมายในการยกระดับเกษตรกรให้เป็นผู้ประกอบการ และเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นรายย่อย ซึ่งเป็นจุดอ่อน (Pain Point) ของภาคการเกษตรทั้งนี้เกษตรกรสามารถเป็นสมาชิกของกลุ่มองค์กรทางการเกษตรใด ๆ ก็ได้

ปี 2565 กระทรวงเกษตรฯ ให้ความสำคัญในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็น Young Smart Farmer ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาภาคเกษตรกรรมของไทย อีกทั้งยังเป็นการเตรียมพร้อมกับการสร้างบุคลากรด้านการเกษตรรุ่นใหม่ให้มีความทันสมัย สามารถทำการเกษตรได้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคใหม่ และ **กรมส่งเสริมการเกษตร** มีแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่สู่การเป็นผู้ประกอบการเกษตรที่มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรมในการทำเกษตร โดยมีการดำเนินการตามกระบวนการพัฒนาดังนี้

Step 1 Getting Idea หรือการปรับกระบวนการทัศนสู่การเป็นผู้ประกอบการเกษตร

Step 2 Set up Project หรือการเริ่มต้นประกอบกิจกรรมการเกษตรในเชิงธุรกิจเกษตร

Step 3 Startup หรือการพัฒนาสู่การเป็นผู้ประกอบการเกษตรเต็มตัว

Step 4 Go to Global หรือการพัฒนาสู่การเป็นผู้ประกอบการเกษตรสากล

นอกจากนี้ ยังมีการสนับสนุนการทำงานของเครือข่าย Young Smart Farmer โดยการจัดตั้งศูนย์บ่มเพาะเกษตรกรรุ่นใหม่ (ศบพ.) จังหวัดละ 1 ศูนย์ รวม 77 ศูนย์ทั่วประเทศ และได้ขยายผลการดำเนินงานให้ครอบคลุมพื้นที่ระดับอำเภอและชุมชน ทำให้เกิดเครือข่ายศูนย์บ่มเพาะเกษตรกรรุ่นใหม่เพิ่มขึ้น จำนวน 592 ศูนย์ เพื่อเป็นศูนย์กลางการทำงาน การเชื่อมโยงหน่วยงานภาคี เพื่อยกระดับเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นผู้ประกอบการเกษตร

ภาพที่ 4 กระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนา Young Smart Farmer กรมส่งเสริมการเกษตร (รายงานการประชุมคณะทำงานจัดทำแผนพัฒนาเกษตรกรไปสู่ผู้ประกอบการ ครั้งที่ 1/2565) การดำเนินการตามกระบวนการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรีอง 5 ระดับ ได้แก่
ระดับที่ 1 การพัฒนาเกษตรกรให้เป็น Smart Farmer โดยการปรับแนวคิด ประเมิน วิเคราะห์ศักยภาพ ปรับแนวคิดในการทำอาชีพ อบรมพัฒนาทักษะตามแผน เพิ่มประสิทธิภาพ และลดต้นทุนการผลิต

ระดับที่ 2 การเลือกเกษตรกรที่เป็น Smart Farmer พัฒนาระดับให้เป็นเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรที่มีความเชี่ยวชาญมากยิ่งขึ้น (Specialist) เหมือนเกษตรกรต้นแบบ (Smart Farmer Model) ปรับแนวคิดสู่การเป็นผู้ประกอบการเกษตร มีการจัดทำแผนผลิตรายบุคคลหรือแผนธุรกิจ

ระดับที่ 3 ผู้ประกอบการเกษตรเบื้องต้น (Entrepreneur) เกษตรกรที่มีความรู้และมีศักยภาพในการเป็นผู้ประกอบการเกษตร สามารถทำแผนธุรกิจเบื้องต้น พัฒนาความสามารถในการบริหารจัดการธุรกิจเกษตรอย่างครบวงจร มีแนวคิดเชิงธุรกิจเกษตร โดยใช้นวัตกรรมเกษตรและการทำเกษตรสมัยใหม่ (Smart Farming)

ระดับที่ 4 ผู้ประกอบการชั้นนำ (Agri biz idol) พัฒนาระดับเกษตรกรให้เป็นผู้ประกอบการชั้นนำและเข้าสู่ระบบธุรกิจสมัยใหม่

ระดับที่ 5 ผู้ประกอบการที่มีศักยภาพสูง (High Potential Exporter) พัฒนาศักยภาพและสามารถเป็นผู้จัดการสินค้าได้ตามแนวคิดตามหลักมาตรฐานสากล

ตารางที่ 2 ผลการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) กรมส่งเสริมการเกษตร (2557-2565)

ขั้นตอนการพัฒนา	ผลการดำเนินงาน (ราย)		รวม
	SF	YSF	
ขั้นที่ 1 การปรับแนวคิด (Mindset/Getting idea)	193,360	20,862	214,222
ขั้นที่ 2 การสร้างและพัฒนาแผนการผลิต (Set up Project/Development Project)	10,040	6,591	16,631
ขั้นที่ 3 การพัฒนาสู่การเป็นผู้ประกอบการเบื้องต้น (Start to be Entrepreneur)	600	1,042	1,642
ขั้นที่ 4 การพัฒนาระดับเกษตรกรให้เป็นผู้ประกอบการชั้นนำ (Agri-Biz-Idol)	80	-	80
ขั้นที่ 5 ผู้ประกอบการเกษตรสากล (Go to Global)	-	256	256

ที่มา : กองพัฒนาเกษตรกร กรมส่งเสริมการเกษตร,2565

ผลการดำเนินงานพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) และ Young Smart Farmer ของกรมส่งเสริมการเกษตรตามการพัฒนา 5 ขั้นตอน (พ.ศ. 2557 – 2565) และมีการพัฒนาเกษตรกรให้เป็นผู้ประกอบการเบื้องต้น จำนวน 1,642 ราย การพัฒนาระดับเกษตรกรให้เป็นผู้ประกอบการชั้นนำ (Agri-Biz-Idol) จำนวน 80 ราย และพัฒนาสู่ผู้ประกอบการสากล (Go to Global) จำนวน 256 ราย ซึ่งเป็นหลักสูตรอบรมเข้มข้นและมีการติดตามการดำเนินงานของเกษตรกร รายละเอียดตาม ตารางที่ 2 ผลการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) กรมส่งเสริมการเกษตร

ผลการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

จากการประชุมคณะทำงานขับเคลื่อนการดำเนินงานพัฒนา Smart Farmer ครั้งที่ 1/2566 วันอังคารที่ 14 มีนาคม 2566 หน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้รายงานผลการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องแต่ละหน่วยงาน ในระบบฐานข้อมูลเกษตรกรปราดเปรื่อง (<https://ffgdev.doae.go.th>) ดังนี้

ตารางที่ 3 จำนวนเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) ทั้งประเทศ

หน่วยงาน	จำนวนSmart Farmer(ราย)		รวม(ราย)
	ปี ๒๕๕๗-๒๕๖๔	ปี ๒๕๖๕	
กรมส่งเสริมการเกษตร	202,755	13,800	216,555
กรมการข้าว	9,512	894	10,406
กรมประมง	126,000	-	126,000
กรมปศุสัตว์	77,906	2,614	80,520
กรมหม่อนไหม	1,258	-	1,258
การยางแห่งประเทศไทย	23,680	5,980	29,660
สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	26,200	678	26,878
กรมชลประทาน	-	162	162
กรมส่งเสริมสหกรณ์	5,155	-	5,155
กรมวิชาการเกษตร	-	-	-
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร	-	518	518
กรมตรวจบัญชีสหกรณ์	-	-	-
สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตร และอาหารแห่งชาติ	-	-	-
กรมฝนหลวงและการบินเกษตร	-	-	-
กรมพัฒนาที่ดิน	-	-	-
รวม	472,466	24,646	497,112

จำนวนข้อมูลเกษตรกรที่ผ่านการประเมินคุณสมบัติเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) จากระบบฐานข้อมูลเกษตรกรปราดเปรื่อง (thaismartfarmer.net) จำนวน 641,384 ราย ปัจจุบันจำนวนเกษตรกรปราดเปรื่องทั้งประเทศ จำนวน 1,138,496 ราย

การติดตามประเมินผลการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer)

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (สศก.) ติดตามโครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) ปี 2564 โดยมีกรมส่งเสริมการเกษตร กรมการข้าว กรมปศุสัตว์ กรมหม่อนไหมและสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ร่วมดำเนินการในพื้นที่ 77 จังหวัด เพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง และยกระดับเป็นผู้ประกอบการเกษตรกรที่มีศักยภาพ ตลอดจนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ให้เป็น Young Smart Farmer สำหรับการพัฒนา

เกษตรกรให้ยกระดับเป็นเกษตรกรปราดเปรี๊องในปี 2564 โดยการบูรณาการทั้ง 5 หน่วยงานสามารถพัฒนาเกษตรกรปราดเปรี๊อง เกษตรกรรุ่นใหม่ Young Smart Farmer และ Smart Farmer Model ได้รวมทั้งสิ้น 29,335 ราย คิดเป็นร้อยละ 102.29 ของเป้าหมาย 28,707 ราย

นอกจากนี้ ผลการติดตามเกษตรกร ร้อยละ 52.68 ได้นำความรู้จากการฝึกอบรมไปใช้ในพื้นที่ของตนเอง สามารถลดรายจ่ายในการผลิตได้ เนื่องจากเกษตรกรใช้ปุ๋ยอินทรีย์/สารชีวภัณฑ์ทดแทนปุ๋ยเคมี และผลิตอาหารปลาใช้เอง โดยรายจ่ายค่าปุ๋ยเคมีในการทำนาลดลงเฉลี่ย 584 บาท/ไร่ ค่าปุ๋ยเคมีผลิตพืชผักลดลงเฉลี่ย 1,660 บาท/ไร่ ค่าปุ๋ยเคมีผลิตไม้ผลลดลงเฉลี่ย 227 บาท/ไร่ ค่าสารชีวภัณฑ์ในการทำนาลดลงเฉลี่ย 250 บาท/ไร่ และค่าอาหารปลาลดลงเฉลี่ย 850 บาท/เดือน ด้านรายได้ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 62.62 มีรายได้ทางการเกษตรเพิ่มขึ้น เช่น รายได้จากการจำหน่ายข้าวปลอดสารพิษแปรรูปเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 17,560 บาท/ปี รายได้จากการจำหน่ายผลผลิตด้านประมงเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 9,500 บาท/ปี รายได้จากการจำหน่ายพืชผักเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 36,806 บาท/ปี และรายได้จากการจำหน่ายไม้ผลเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 45,000 บาท/ปี

ภาพรวมเกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานโครงการฯ เป็นอย่างมาก เนื่องจากได้รับประโยชน์อย่างรอบด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจที่มีรายได้ดีขึ้น รายจ่ายลดลง รวมไปถึงด้านสังคม ซึ่งได้รับการพัฒนา และส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่ม สร้างเครือข่าย นำไปสู่การพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบรายได้และค่าใช้จ่ายของเกษตรกร ก่อน - หลังเข้าร่วมโครงการ

รายจ่าย	ก่อน	หลัง	การเปลี่ยนแปลง(+/-)
ค่าปุ๋ยเคมีในการทำนา (บาท/ไร่)	1,449	865	584
ค่าปุ๋ยเคมีผลิตพืชผัก (บาท/ไร่)	2,060	400	1,660
ค่าปุ๋ยเคมีผลิตไม้ผล (บาท/ไร่)	950	723	227
ค่าสารชีวภัณฑ์ในการทำนา (บาท/ไร่)	950	700	250
ค่าอาหารปลา (บาท/ไร่)	1,475	625	850
รายได้			
จำหน่ายข้าวปลอดสารพิษแปรรูป(บาท/ปี)	25,040	42,600	17,560
จำหน่ายผลผลิตด้านประมง (บาท/ปี)	31,000	40,500	9,500
จำหน่ายพืชผัก (บาท/ปี)	5,694	82,500	36,806
จำหน่ายไม้ผล (บาท/ปี)	165,000	210,000	45,000

ที่มา:สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, ศูนย์ประมวลผล, 2565

(กรณีตัวอย่างเกษตรกรที่เป็นผู้ประกอบการ จากการสัมภาษณ์) โอ-นิธิภัทร์ ทองอ่อน young Smart Farmer สวนทุเรียนลุงแกละ 117 ม.6 ต.วังจันทร์ อ.วังจันทร์ จ.ระยอง 21210 โทร. 063-2516563

สร้างมูลค่าเพิ่ม ด้วย ‘นวัตกรรม’ “ช่วยเพิ่มผลผลิต-ช่วยเพิ่มรายได้” อาชีพเกษตรกรนี้ไม่ได้อยู่ในความคิดของเขาเลยตั้งแต่เด็ก แต่ด้วยจุดเปลี่ยนชีวิตบางอย่าง หลังจากเรียนด้านการจัดการอุตสาหกรรมที่มหาวิทยาลัยศรีปทุม ก็ทำงานประจำที่คิดว่าตัวเองชอบและต้องการ

ชีวิตแบบนี้ “กลายเป็นว่าสิ่งที่ผมทำไม่ตอบโจทย์ทางด้านความสุขของชีวิต เพราะรู้สึกเหนื่อยกับการใช้ชีวิตแบบเร่งรีบ และแข่งกับเวลา จนไม่ค่อยมีเวลาให้ตัวเอง” สุดท้ายชีวิตของเขาก็ได้ก้าวเดินตามรอยเท้าของพ่อแม่ ซึ่งที่บ้านมีอาชีพทำสวนผลไม้ โดยจะทำเกษตรแบบผสมผสาน ทำให้ในสวนจึงมีทั้งผลไม้อย่าง ทุเรียน เงาะ ลองกอง ขนุน รวมถึง ยางพารา ปลูกแซมกันอยู่บนพื้นที่ 60 ไร่ **เริ่มจากพัฒนาสิ่งที่เรามีอยู่ให้ดีขึ้นกว่าเดิมที่เคยเป็นมา โดยนำความรู้นวัตกรรมสมัยใหม่มาผนวกกับภูมิปัญญาดั้งเดิมของพ่อแม่** นำเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้เพิ่มขึ้น อาทิ รถพ่นสารเคมี รถตัดหญ้าแบบนั่งรถกระเช้า สำหรับใช้ยกตัวขึ้นบนต้นไม้เพื่อตัดตกแต่งกิ่ง และผลผลิต เดิมทำผลผลิตได้ 1 ตันต่อไร่ ก็เพิ่มเป็น 2-3 ตันต่อไร่ แนวคิดในการเป็นผู้ประกอบการ ส่วนใหญ่เกษตรกรเราจะเก่งในด้านของการผลิตในเรื่องของการขาย เราจะเป็นรองกว่าผู้ที่เป็นพ่อค้าแม่ค้า แต่ถ้าเราผลิตเก่งแล้ว ถ้าขายเก่งด้วยรายได้เราก็จะได้เพิ่มขึ้น จึงเลยมองหาโอกาส ในการขายในหลายๆด้าน ทั้งแบบขายส่ง ขายออนไลน์ การเพิ่มมูลค่าสินค้าที่เรามีโดยใช้คุณภาพเป็นจุดขาย และเป็นจุดแข็ง ของเรา และเราก็เป็นผู้รวบรวมสินค้าเพื่อช่วยชาวสวนด้วยกันในการกระจายสินค้าในราคาที่ดีกว่าและจะไม่โดนเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง การดำเนินธุรกิจเกษตร ให้สำเร็จ เราต้องลงมือทำ ต้องเจอปัญหาด้วยตัวเอง ต้องแก้ปัญหาด้วยตัวเอง และต้องมีความอดทน หากังหะ และโอกาสให้เจอ เตรียมความพร้อมเพื่อรอโอกาส ที่จะเข้ามาเสมอ **ต้องวางแผนการจัดการทั้งเรื่องเงิน เรื่องงาน ให้ดี**

การส่งเสริมและพัฒนาให้เกษตรกรเข้าถึงแหล่งทุนเพื่อการต่อยอดและขยายกิจกรรมให้เกิดรายได้เพิ่ม

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร(ธ.ก.ส.) มีสินเชื่อสานฝันเกษตรกรรุ่นใหม่ เพื่อเป็นค่าใช้จ่าย หรือลงทุนในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเนื่องจากการสินเชื่อสานฝันเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายหรือค่าลงทุนในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมหรืออาชีพเกี่ยวเนื่องภาคการเกษตรที่นำเอานวัตกรรมการเกษตรหรือสิ่งใหม่ๆ มาปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการแบบดั้งเดิมหรือพัฒนาต่อยอดในการประกอบอาชีพคุณสมบัติของผู้กู้เป็นทายาทเกษตรกรหรือบัณฑิตที่จบการศึกษาใหม่ หรือเกษตรกรรุ่นใหม่ที่บรรลุนิติภาวะแล้ว อายุไม่เกิน 45 ปีมีความตั้งใจมุ่งมั่นที่จะสืบสาน และต่อยอดอาชีพเกษตรกรรม หรืออาชีพเกี่ยวเนื่องภาคการเกษตรผ่านการศึกษหรืออบรมความรู้ทางการเกษตรหรือธุรกิจเกษตร ขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้าของธนาคารตามข้อบังคับฉบับที่ 44 อัตราดอกเบี้ย MRR (ปัจจุบันเท่ากับร้อยละ 7 ต่อปี หรือ 0.59 ต่อเดือน)รับวงเงินกู้ สูงสุดไม่เกินรายละ 1,000,000 บาทระยะเวลาชำระเงินกู้แบ่งเป็นกรณีของกู้เงินเป็นค่าใช้จ่ายหมุนเวียน ไม่เกิน 12 เดือนนับแต่วันกู้ เว้นแต่มีเหตุพิเศษไม่เกิน 18 เดือนกรณีของกู้เงินเป็นค่าลงทุน

ไม่เกิน 10 ปีนับแต่วันกู้ เว้นแต่มีเหตุพิเศษไม่เกิน 15 ปีหลักประกันเงินกู้ให้ใช้หลักประกันหนี้เงินกู้ตามข้อบังคับ และวิธีปฏิบัติปกติของธนาคารเป็นลำดับแรกกรณีใช้ที่ดินหรือที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างที่เป็นที่อยู่อาศัยจำนองเป็นหลักประกัน เมื่อรวมกับวงเงินกู้ทุกสัญญาที่ใช้เป็นหลักประกันประเภทเดียวกันนี้แล้ว ให้กู้ได้ไม่เกินร้อยละ 100 ของวงเงินจดทะเบียนจำนองกรณีใช้บุคคล 2 คนขึ้นไป เมื่อรวมกับวงเงินกู้ทุกสัญญาที่ใช้หลักประกันประเภทเดียวกันให้กู้ได้ไม่เกิน 300,000 บาท กรณีใช้บุคคลรับรองรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมกัน เมื่อรวมกับวงเงินกู้ทุกสัญญาที่ใช้หลักประกันประเภทเดียวกัน ให้กู้ได้ไม่เกิน 300,000 บาทหากไม่เพียงพอให้สามารถใช้บริษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม (บสย.) ค้ำประกันหนี้เงินกู้ได้

2.1.2 สภาพของปัญหาที่ผ่านมาและแนวโน้มของปัญหาในอนาคตและผลกระทบที่เกิดขึ้นสภาพของปัญหาที่ผ่านมา

จากรายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง การขับเคลื่อนเกษตรกรปราดเปรี๊อง (Smart Farmer) ภายใต้แผนการปฏิรูปประเทศและยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ของคณะกรรมการธิการเกษตรและสหกรณ์ วุฒิสภา ระบุว่า การพัฒนาเกษตรกรปราดเปรี๊อง (Smart Farmer) เป็นหนึ่งในโครงการภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการปฏิรูปประเทศอย่างมีนัยสำคัญ (Big Rock) การดำเนินการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรี๊องของหน่วยงานภาครัฐกับยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกันกับแผนทุกระดับ โดยยุทธศาสตร์ชาติกำหนดให้การพัฒนาภาคการเกษตรอยู่ในยุทธศาสตร์ด้านการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งมีข้อเสนอแนะในการพัฒนางานขับเคลื่อนเกษตรกรปราดเปรี๊อง ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ให้ความสำคัญต่อการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาการเกษตรของชาติภายใต้ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน ประเด็นเกษตรสร้างมูลค่า และยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรมในทุกมิติ โดยเฉพาะการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจฐานรากเพื่อให้เกษตรกรเข้าถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรม จำเป็นต้องมีการทำความเข้าใจให้ถูกต้องตรงกันเกี่ยวกับคุณสมบัติบทบาทหน้าที่ของเกษตรกรปราดเปรี๊องทั้งตัวเกษตรกร เจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. ควรมีการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรี๊องอย่างครบวงจร และมีขั้นตอนเพื่อให้เกษตรกรเข้าใจคุณสมบัติ บทบาทหน้าที่ของเกษตรกรปราดเปรี๊องอย่างชัดเจน อันจะส่งผลให้การขับเคลื่อนนโยบายเกษตรกรปราดเปรี๊องบรรลุผล

3. ควรกำหนดให้มีหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่ผลักดันการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรี๊อง

4. การขยายผลของการใช้เทคโนโลยีเพื่อถ่ายทอดสู่เกษตรกรนำไปพัฒนาสู่การเป็นเกษตรกรปราดเปรี๊อง ควรพิจารณาความเหมาะสมของเทคโนโลยีให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาภาคการเกษตร ทั้งนี้ ควรมีหน่วยงานที่เป็น One Stop Service สำหรับการส่งเสริมและเผยแพร่เทคโนโลยีและสนับสนุนเงินทุน

5. ควรปรับปรุงการบูรณาการแผนงานและงบประมาณให้เกิดการเชื่อมโยงกับการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องที่ชัดเจนเพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนกันของเป้าหมาย วิธีการดำเนินการ และสามารถเชื่อมโยงกิจกรรมของแต่ละแผนงานโครงการให้ประสานต่อเนื่องกันได้ ซึ่งจะส่งผลต่อความยั่งยืนของการพัฒนาในที่สุด

6. ควรสนับสนุนให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องในส่วนที่รัฐบาลไม่สามารถดำเนินการได้เต็มที่ ทั้งในด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม เงินทุน การพัฒนาระบบข้อมูลการพัฒนาตลาดทั้งออนไลน์และออฟไลน์

7. การพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง ควรดำเนินการควบคู่ไปกับการพัฒนาเทคโนโลยีเกษตรแม่นยำ (Precision Farming) รวมทั้งปัจจัยการผลิตที่สำคัญของการเกษตร คือ น้ำ ควรมีการขับเคลื่อนในการเพิ่มแหล่งน้ำของประเทศอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง การขับเคลื่อนเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) ภายใต้แผนการปฏิรูปประเทศและยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ของคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ วุฒิสภาระบุ แนวโน้มของปัญหาไว้ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายของการดำเนินงาน บางหน่วยงานไม่ได้เฉพาะเจาะจงกับเกษตรกรเท่านั้น แต่ยังรวมถึงกลุ่มประชาชนผู้มียาได้น้อยและกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคมอื่น ๆ ตลอดจนผู้ประกอบการ และ SME ด้วย

2. การดำเนินการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องของหน่วยงานต่าง ๆ มีความหลากหลาย ไม่มีหน่วยงานกลางในการบริหารจัดการ และกำหนดทิศทางการดำเนินการ

3. แนวความคิดต่อการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องของแต่ละหน่วยงานมีความแตกต่างกัน ดังนั้น การวัดผลสำเร็จจึงมีความแตกต่างกันไปด้วย

4. ขาดความเชื่อมโยงระหว่างการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง การพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่ม/ผลิตภัณฑ์ และการพัฒนาระบบบริหารจัดการดำเนินการตามภารกิจของหน่วยงานและบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ โดยให้มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก และการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องอยู่เพียงเล็กน้อย

5. สถาบันการศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้มีเป้าหมายหลักในการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง แต่มีเป้าหมายในการบริการทางวิชาการ จึงไม่ส่งผลต่อการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่องแต่อย่างใด

สรุปแนวโน้มของปัญหาในอนาคตและผลกระทบที่เกิดขึ้น

1. ด้านตลาดและราคาสินค้าเกษตร เกษตรกรมักประสบปัญหาในเรื่องของราคาสินค้าเกษตรที่ตกต่ำ

2. ด้านรายได้และคุณภาพชีวิต ประสบปัญหาทั้งการผลิตและการตลาด รายได้น้อยและไม่เพียงพอ ทำให้เกิดภาระหนี้สินในครอบครัวเพิ่มขึ้น ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตเกษตรกร

3. ด้านการผลิต/ปัจจัยการผลิต แหล่งน้ำไม่เพียงพอปัจจัยการผลิตมีราคาสูงอย่างต่อเนื่องขาดการเชื่อมโยงองค์ความรู้จำเป็น/หลากหลายอย่างเหมาะสม

4. ด้านเทคโนโลยี การพัฒนาเทคโนโลยี นวัตกรรม และ Application ที่นำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้บริการ/ช่วยเหลือแก่เกษตรกร ยังไม่เพียงพอ

5.ด้านเทคโนโลยี การพัฒนาเทคโนโลยี นวัตกรรม และ Application ที่นำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้บริการ/ช่วยเหลือเกษตรกร ยังไม่เพียงพอ

6.ด้านการแปรรูปสร้างมูลค่าเพิ่มเพื่อแก้ปัญหาผลผลิตทางการเกษตร และส่งเสริมการตลาดยังไม่ครอบคลุม

คณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลประจำกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รายงานข้อค้นพบการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล การดำเนินงานโครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) ประเด็นการตรวจสอบ เรื่อง การยกระดับเกษตรกรเป็นผู้ประกอบการ

ตามมติที่ประชุมคณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลประจำกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ครั้งที่ 8/2563 เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2563 คณะกรรมการฯ ได้ดำเนินการคัดเลือกประเด็นการตรวจสอบย่อย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ในประเด็นการยกระดับเกษตรกรเป็นผู้ประกอบการ โครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) ภายใต้แผนงานบูรณาการพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก โดยมีส่วนราชการที่รับผิดชอบจำนวน ๗ ส่วนราชการ ได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมการข้าว กรมประมง กรมปศุสัตว์ กรมหม่อนไหม สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ซึ่งพบว่ากระบวนการ/แนวทางการดำเนินงานขับเคลื่อนเกษตรกรของโครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) มีลักษณะเป็นกิจกรรมที่เน้นการอบรมและพัฒนาเกษตรกรให้เป็น Smart farmer ต้นแบบเท่านั้น โดยที่ยังไม่มีแผนการขับเคลื่อนให้เกษตรกรดังกล่าวสามารถพัฒนาไปสู่การเป็นผู้ประกอบการได้อย่างชัดเจน ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการขับเคลื่อนโครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) ภายใต้แผนงานบูรณาการพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก เกิดการบูรณาการร่วมกันระหว่างส่วนราชการในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ให้มีความชัดเจน เป็นรูปธรรม และสามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานพัฒนาเกษตรกรไปสู่ผู้ประกอบการ

ผลกระทบที่เกิดขึ้นของการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง

ผลกระทบในเชิงบวก

1. กรมส่งเสริมการเกษตร มีหน่วยงาน สำนักงานเกษตรอำเภอครบทุกอำเภอ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรครอบคลุมครบทุกตำบล ทำให้สามารถขับเคลื่อนงานตามนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และงานตามภารกิจของกรมส่งเสริมการเกษตรไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรม

2. กรมส่งเสริมการเกษตรมีระบบส่งเสริมการเกษตร T & V System ประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การถ่ายทอดความรู้ (Training) การเยี่ยมเยียน (Visiting) การสนับสนุน (Supporting) การนิเทศงาน (Supervision) การจัดการข้อมูล (Data Management) ที่เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ทำให้สามารถขับเคลื่อนงานตามนโยบาย และงานตามภารกิจได้เป็นรูปธรรม ลดความซ้ำซ้อน และบริการเกษตรกรได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

3. กรมส่งเสริมการเกษตรมี ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพสินค้าเกษตร (ศพก.) ครบทุกอำเภอ เป็นศูนย์กลางในการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเกษตรในพื้นที่

4. กรมส่งเสริมการเกษตรมีระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ครบทุกอำเภอ เป็นกลไกตั้งแต่กระบวนการผลิต ตลอดห่วงโซ่การผลิต การจัดการปัจจัยการผลิต เทคโนโลยี การเก็บเกี่ยว

การจัดการหลังการผลิต การแปรรูปผลผลิตเกษตร ทำให้เกิดความเข้มแข็งในการผลิตสินค้าเกษตร นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพการผลิตสินค้าเกษตรในระดับพื้นที่ และผู้จัดการแปลงใหญ่ได้รับการพัฒนาเป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง(Smart Farmer)

5. กรมส่งเสริมการเกษตรมีศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ครอบคลุมตำบล เป็นกลไกดำเนินงานจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ และความต้องการของท้องถิ่น

6. กรมส่งเสริมการเกษตรมีอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านครบทุกหมู่บ้าน เป็นกลไกประสานงานระหว่างเกษตรกรกับเจ้าหน้าที่ ในการขับเคลื่อนงานตามนโยบายของกระทรวงเกษตร และสหกรณ์

7. มีพระราชบัญญัติวิสาหกิจชุมชนเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับองค์กรโดยตรง ทำให้สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม

ผลกระทบในเชิงลบ

1. ช่องว่างระหว่างวัยของบุคลากรไม่ต่อเนื่อง บุคลากรส่วนใหญ่วัยใกล้เกษียณ และบรรจุนใหม่ ทำให้ขาดบุคลากรที่มีประสบการณ์ เจ้าหน้าที่อาวุโสใช้เทคโนโลยีดิจิทัลไม่คล่อง เจ้าหน้าที่บรรจุนใหม่ยังขาดความรู้และประสบการณ์

2. นโยบายชัดเจนแต่การแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติและกรอบในการปฏิบัติไม่ชัดเจน ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน ไม่เต็มประสิทธิภาพ นโยบายของรัฐทำให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร มีภาระความรับผิดชอบมากเกินไป ทำให้ไม่มีเวลาทำงานตามบทบาทหน้าที่ ทำงานไม่ตรงกับความต้องการของเกษตรกรและไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง

3. งบประมาณของกรมส่งเสริมการเกษตรโดยเฉพาะงบดำเนินงานมีน้อย ทรัพยากรและเทคโนโลยีมีจำกัดไม่ทันสมัย วัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือในการปฏิบัติงานขาดแคลนไม่เพียงพอกับการปฏิบัติงาน

2.1.3 ความจำเป็นในการดำเนินการแก้ไขหรือพัฒนา

1. ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580 ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ในประเด็นที่ 4 ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน

1. พัฒนาเศรษฐกิจบนพื้นฐานผู้ประกอบการยุคใหม่ สร้างและพัฒนาผู้ประกอบการยุคใหม่ ให้เป็นผู้ประกอบการยุคใหม่ที่มีทักษะ และจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการที่มีความสามารถในการแข่งขัน และมีอัตลักษณ์ชัดเจน โดยมีนวัตกรรมใน 3 ด้าน คือนวัตกรรมในการสร้างโมเดลธุรกิจ นวัตกรรมในเชิงสินค้าและบริการ และนวัตกรรมในเชิงกระบวนการผลิตและบริการ พร้อมทั้งเป็นนักการค้าที่เข้มแข็งที่จะนำไปสู่การสนับสนุนการเป็นชาติการค้า เป็นผู้ประกอบการที่ “ผลิตเก่ง ขายเก่ง” หรือ “ซื้อเป็น ขายเป็น” บริการเป็นเลิศ สามารถขยายการค้าและการลงทุน ไปต่างประเทศ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้ประกอบการมีธรรมาภิบาล

1.1 สร้างผู้ประกอบการอัจฉริยะ สร้างและพัฒนาผู้ประกอบการที่มีความสามารถในการสร้างและใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมตลอดกระบวนการการผลิตและบริการ การจัดการ และการตลาด สามารถบริหารจัดการธุรกิจ และบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใส โดยการสร้างและพัฒนาทักษะ องค์ความรู้รอบด้านที่จำเป็นต่อการประกอบธุรกิจในยุคใหม่ที่มีการ

แข่งขันสูง รวมทั้งทักษะในการวิเคราะห์และใช้ประโยชน์จากข้อมูลเพื่อการวางแผนธุรกิจและสามารถบริหารจัดการความเสี่ยงทางธุรกิจได้ ไปพร้อมกับการวางรากฐานการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบให้กับเยาวชนรุ่นใหม่ให้มีทักษะและจิตวิญญาณในการประกอบการ พร้อมทั้งส่งเสริมผู้ประกอบการในการสร้างนวัตกรรม เพื่อสร้างความแตกต่างของสินค้าและบริการ และนำไปสู่การพัฒนาต่อยอดด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่สนับสนุนการสร้างมูลค่าเพิ่มทางธุรกิจหรืออุตสาหกรรมอนาคต ตลอดจนการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมถึงการสร้างทักษะพื้นฐานที่จำเป็นและคุณลักษณะที่แตกต่างและหลากหลายของแรงงาน โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีและธุรกิจรูปแบบใหม่ ในอนาคตและการสนับสนุนผู้ประกอบการในการสร้างและพัฒนาสินค้าและบริการให้มีคุณภาพมาตรฐานสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคและสามารถเชื่อมโยงการผลิตกับผู้ประกอบการรายใหญ่

2. แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนย่อยของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น เศรษฐกิจฐานราก

2.1 แผนย่อยการยกระดับศักยภาพการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ เน้นการเพิ่มพูนองค์ความรู้ และทักษะในการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจของเกษตรกร และกลุ่มที่มีรายได้น้อย ให้เป็นผู้ประกอบการ ผ่านการสนับสนุนการช่วยเหลือทางวิชาการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริม องค์ความรู้ และทักษะที่สำคัญและจำเป็นในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า เพื่อยกระดับ และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและก่อให้เกิดการสร้างรายได้ได้ด้วยตนเอง รวมถึงการบริหารจัดการหนี้สิน ครอบคลุมทั้งหนี้ในระบบและนอกระบบ เพื่อการแก้ไขปัญหาหนี้สินอย่างยั่งยืน และการใช้ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม มายกระดับห่วงโซ่อุปทานให้เป็นห่วงโซ่คุณค่าที่สามารถก่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนได้อย่างเป็นธรรม

2.1.1 แนวทางการพัฒนา

เสริมสร้างองค์ความรู้และพัฒนาทักษะให้กับกลุ่มผู้มีรายได้น้อย เพื่อยกระดับสู่การเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ โดยสร้างโอกาสและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและความรู้ ทั้งทางด้านเทคโนโลยี การจัดการ การบริหารจัดการความเสี่ยง และการตลาด มีทักษะต่าง ๆ ที่สอดคล้องและจำเป็นต่อการยกระดับเป็นผู้ประกอบการ มีความรู้ความเข้าใจด้านบัญชีการผลิต การควบคุมต้นทุน การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต จัดการคุณภาพและมาตรฐานผลผลิตของตนเองให้สามารถมีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ สามารถเชื่อมโยงและผสมผสานบูรณาการองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ร่วมกับองค์ความรู้ที่สร้างขึ้นใหม่มาใช้ให้เหมาะสมกับภูมิสังคมของชุมชนที่ครบวงจร ครอบคลุมทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ โดยยึดแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 – 2570

1) หมายเหตุที่ 1 ไทยเป็นประเทศชั้นนำด้านสินค้าเกษตรและเกษตรมูลค่าสูง
เป้าหมายที่ 3 : การเพิ่มศักยภาพและบทบาทของผู้ประกอบการเกษตรใน
ฐานะหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจของห่วงโซ่อุปทานที่ได้รับส่วนแบ่งและประโยชน์อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม

ตัวชี้วัดที่ 3.4 ผู้ประกอบการเกษตรเพิ่มขึ้นปีละ 4,000 ราย

กลยุทธ์ที่ 11 การยกระดับขีดความสามารถของเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร

กลยุทธ์ย่อยที่ 11.1 พัฒนาต่อยอดองค์ความรู้และทักษะในการบริหารจัดการ
ฟาร์มความปลอดภัยและอาชีวอนามัยของเกษตรกร และการดำเนินธุรกิจการเกษตรในยุคดิจิทัล

เพื่อยกระดับความสามารถเกษตรกรไปสู่การเป็นเกษตรกรอัจฉริยะที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนากระบวนการผลิต และสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าเกษตรให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และความต้องการของตลาดได้อย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน

กลยุทธ์ย่อยที่ 11.2 ยกระดับความเข้มแข็งและความสามารถในการดำเนินธุรกิจเพิ่มมูลค่าของสหกรณ์การเกษตร กลุ่มเกษตรกร และวิสาหกิจชุมชน รวมทั้งสนับสนุนบทบาทภาคเอกชนและสถาบันการศึกษาทั้งระดับอาชีวศึกษา และอุดมศึกษาในพื้นที่ ในการเป็นผู้ให้บริการ ผู้ถ่ายทอดเทคโนโลยี และที่ปรึกษาทางธุรกิจ เพื่อเชื่อมโยงข้อมูล องค์กรความรู้ และเทคโนโลยีกับการปรับเปลี่ยนและต่อยอดธุรกิจการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. แผนปฏิบัติการด้านการเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2566 – 2570

ประเด็นการพัฒนาที่ 1 ยกระดับศักยภาพเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรสู่ผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรสมัยใหม่ มุ่งเน้นการพัฒนาองค์ความรู้และกระบวนการทางความคิดของเกษตรกรเพื่อไปสู่การเป็นเกษตรกรมืออาชีพ (Smart Farmer) รวมทั้งสนับสนุนคนรุ่นใหม่เข้าสู่ภาคการเกษตร (Young Smart Farmer) และยกระดับศักยภาพเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรให้เป็นผู้ประกอบการธุรกิจเกษตร (Startup) และ SMEs เกษตร โดยส่งเสริมและสนับสนุนการเข้าถึงปัจจัยแหล่งเงินทุน และการปรับโครงสร้างหนี้สิน เพื่อสร้างความเข้มแข็งและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ตลอดจนนํานงานวิจัย เทคโนโลยี และนวัตกรรมมาต่อยอดความคิดในการพัฒนาการผลิตไปสู่การแปรรูปขั้นต้น/ขั้นสูง เพื่อสร้างเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร และเพิ่มศักยภาพของเกษตรกรให้มีขีดความสามารถเป็นผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรชั้นนำ ที่พร้อมสำหรับรองรับการแข่งขัน รวมทั้งการเปลี่ยนแปลง และความท้าทายในอนาคต

5. แผนปฏิบัติการกรมส่งเสริมการเกษตร ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 – 2570)

กลยุทธ์ที่ 2 การส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตรตลอดห่วงโซ่การผลิต

แนวทางการพัฒนาที่ 2.12 พัฒนา Smart Farmer สู่ผู้ประกอบการเกษตร การพัฒนา Smart Farmer ให้มีความรู้และทักษะเชิงธุรกิจ เป็นผู้ประกอบการเกษตรที่มีศักยภาพสามารถพัฒนาอาชีพการเกษตรของตนเองได้ โดยมีการวางแผนการผลิต ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต พัฒนาผลผลิตให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม รวมทั้งสามารถบริหารจัดการด้านการตลาด เป็นต้นแบบและเป็นผู้นำด้านการเกษตร มีเครือข่ายที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นแหล่งเรียนรู้ สร้างแรงจูงใจและถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เยาวชน เกษตรกร และบุคคลทั่วไปได้

จากข้อเสนอแนะของคณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลภาครัฐราชการ (ค.ต.ป.)

ประจำปี 2564 ยุทธศาสตร์การสร้างความสามารถในการแข่งขัน ประเด็นที่ 3 “การพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรเพื่อเตรียม ไปสู่การเป็นผู้ประกอบการ” คณะรัฐมนตรีได้เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2565 ประกอบด้วย 4 ประเด็น ได้แก่

1. กำหนดกลไกที่สร้างความเข้าใจในความหมายและเป้าหมายเรื่อง "การพัฒนา ศักยภาพของเกษตรกรเพื่อเตรียมไปสู่การเป็นผู้ประกอบการ" ที่ตรงกัน และให้มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Shared Vision) โดยร่วมกันกำหนดแผนในลักษณะบูรณาการเพื่อกำหนดเป้าหมายความสำเร็จร่วมกัน

2. กำหนดกลไกและวิธีการทำงานระหว่างหน่วยงานเพื่อให้เกิดการพัฒนาเกษตรกรร่วมกันอย่างบูรณาการทั้งระดับส่วนกลาง และระดับพื้นที่

3. สนับสนุนการพัฒนาฐานข้อมูลเกษตรกรกลาง (Farmer One) ให้เป็นฐานข้อมูลหลักของเกษตรกร (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์)

4. ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ การตลาดนำการผลิต เพื่อให้เป็นกรณีศึกษา (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์)

2.2 การกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบาย

2.2.1 หลักการ แนวคิดที่ใช้เป็นแนวทางในการจัดทำข้อเสนอ

จากสถานการณ์ปัจจุบันเกษตรกรจำนวนมากยังมีฐานะยากจน ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกิน ขาดความมั่นคงในอาชีพ เกินครึ่งหนึ่งที่มีหนี้สินที่เกิดจากการทำการเกษตร การเข้าสู่อาชีพการเกษตรของคนรุ่นใหม่ ยังมีจำนวนน้อย ทำให้แรงงานในภาคเกษตรขาดแคลน การผลิตภาคเกษตรต้องพึ่งพาธรรมชาติเป็นหลัก ราคาสินค้าไม่มีความแน่นอน เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย การรวมกลุ่มไม่เข้มแข็ง และในส่วนขององค์กรเกษตรกร ยังไม่สามารถทำหน้าที่เป็นกลไกเกื้อหนุนอาชีพของเกษตรกรได้เท่าที่ควร เนื่องจากขาดประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการที่เชื่อมโยงกับการตลาด และมีความเสียเปรียบในการแข่งขันเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ประกอบการเอกชนรายใหญ่ เพราะขาดความรู้ และทักษะในด้านนวัตกรรมเทคโนโลยีรวมทั้งการบริหารจัดการตลอดห่วงโซ่อุปทาน

2.2.2 วิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการจัดทำข้อเสนอ

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของภาคเกษตร (SWOT Analysis) เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์ของภาคเกษตร เพื่อการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรี๊อง (Smart Farmer) ให้เป็นผู้ประกอบการเกษตร

ตารางที่ 5 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมของภาคเกษตรเพื่อประกอบการจัดทำข้อเสนอ

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
1) ภาคเกษตรของประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตและส่งออกสินค้าเกษตรและอาหารที่สำคัญของโลก 2) ผู้นำเกษตรกร/ปราชญ์ชาวบ้าน มีองค์ความรู้เป็นต้นแบบให้กับเกษตรกรได้ 3) สินค้าเกษตรของไทยมีคุณภาพมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ 4) บุคลากรของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการเกษตร 5) ผู้ประกอบการด้านการเกษตรมีองค์ความรู้และเทคโนโลยีในการบริหารจัดการสินค้าเกษตรที่มีประสิทธิภาพ	1) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อยขาดแคลนเงินทุน มีปัญหาหนี้สินครัวเรือนสูง 2) เกษตรกรขาดทักษะในการบริหารจัดการเชิงธุรกิจและการตลาด 3) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ มีข้อจำกัดในการเข้าถึงความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่ 4) การรวมกลุ่มของเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรยังไม่เข้มแข็ง และขาดอำนาจต่อรอง 5) มีข้อมูลสารสนเทศด้านการเกษตรที่หลากหลาย แต่ยังไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
<p>1) ประเทศไทยมีความได้เปรียบเชิงภูมิศาสตร์ มีสภาพภูมิอากาศและความหลากหลายทางชีวภาพเหมาะสมต่อการทำการเกษตร</p> <p>2) การเติบโตของแพลตฟอร์มการซื้อขายออนไลน์ขยายตัวมากขึ้น ช่วยให้เกษตรกรเข้าถึงผู้บริโภคโดยตรงและขยายฐานผู้บริโภคมากขึ้น</p> <p>3) หลายประเทศทั่วโลกให้ความสำคัญกับสถานการณ์ความมั่นคงทางอาหารและพลังงาน</p> <p>4) ประเทศไทยตั้งอยู่ในศูนย์กลางของภูมิภาค สามารถเชื่อมโยงการค้าคมนาคม และโลจิสติกส์กับประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคอาเซียน</p> <p>5) ผู้บริโภคมีความตระหนักในการดูแลรักษาสุขภาพมากขึ้น</p>	<p>1) การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองบ่อยครั้ง ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุนทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงการดำเนินนโยบายการพัฒนาประเทศขาดความต่อเนื่อง</p> <p>2) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้น</p> <p>3) การเกิดโรคระบาดอุบัติใหม่ในคน พืช และสัตว์</p> <p>4) ประเทศเพื่อนบ้านมีต้นทุนการผลิตและค่าจ้างแรงงานภาคเกษตรต่ำกว่าประเทศไทย</p> <p>5) การขยายตัวของเมืองโดยไม่มีการวางผังเมืองที่ดี ส่งผลกระทบต่อพื้นที่เกษตรกรรม</p>

จากการวิเคราะห์สถานการณ์ข้างต้น เสนอแนวทางได้ดังนี้ 1. เพิ่มศักยภาพ ผู้นำเกษตรกร/ปราชญ์ชาวบ้าน สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเป็นต้นแบบขยายผลในพื้นที่ 2. เพิ่มศักยภาพในการประกอบธุรกิจให้กับผู้ประกอบการเกษตรทุกภูมิภาค ด้านการบริหารจัดการธุรกิจ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ส่งเสริมการตลาดออนไลน์ 3. การส่งเสริมเกษตรกรรุ่นใหม่หรือทายาทเกษตรกรเข้าสู่ภาคเกษตร เพื่อทดแทนเกษตรกรสูงอายุ 4. บูรณาการองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับองค์ความรู้ที่สร้างขึ้นใหม่จากหน่วยงานภาคีเครือข่าย โดยนำหลัก BCG Model มาปรับใช้ให้เหมาะสมครอบคลุมทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพื่อประสิทธิภาพการผลิตให้สูงขึ้น มาตรฐานการผลิตสูง และมีรายได้สูงขึ้น 5. การบูรณาการภาคส่วนทั้งรัฐและเอกชน เพื่อเพิ่มศักยภาพของเกษตรกรให้มีขีดความสามารถเป็นผู้ประกอบการธุรกิจเกษตร 6. การพัฒนาความร่วมมือสถาบันการเงินสนับสนุนผู้ประกอบการเกษตรให้มีความรู้ทางการเงิน และวิธีการพิจารณาสินเชื่อ ของสถาบันการเงิน 7. ส่งเสริมการเข้าถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อลดต้นทุน เพิ่มผลผลิตร่วมกับสถาบันการศึกษา และภาคเอกชน

2.2.3 แนวทางในการแก้ไขหรือพัฒนานโยบายที่สอดคล้องกับการวิเคราะห์

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการวิเคราะห์ ศึกษาข้อมูล และนำมาสรุปประเด็นสำคัญเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถแข่งขันและพึ่งพาตนเองได้ จึงเสนอแนวทาง การพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) ให้เป็นผู้ประกอบการเกษตร ดังนี้

1. การพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรเพื่อเตรียมไปสู่การเป็นผู้ประกอบการ

1.1 เสริมสร้างองค์ความรู้และพัฒนาทักษะให้กับเกษตรกรกลุ่มผู้มีรายได้น้อย โดยการพัฒนาให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง(Smart Farmer)เตรียมความพร้อมเพื่อยกระดับสู่การเป็นผู้ประกอบการเกษตร

1) คณะกรรมการจัดทำแผนแม่บทขับเคลื่อนการดำเนินงานพัฒนาเกษตรกรไปสู่ผู้ประกอบการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จัดทำกรอบแนวทางการพัฒนาเกษตรกรสู่การเป็นผู้ประกอบการเกษตร

2) บูรณาการกับหน่วยงานภาคี เพื่อวางเป้าหมายร่วมกัน ในการสนับสนุนให้เกษตรกรเป้าหมายวิเคราะห์ศักยภาพตนเอง พัฒนาให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) ในประเด็นการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและความรู้ ทั้งทางด้านเทคโนโลยี การบริหารจัดการความเสี่ยง และการตลาด สำหรับจัดทำแผนการผลิตรายบุคคล เพื่อพัฒนาทักษะต่างๆของเกษตรกรที่สอดคล้องและจำเป็นต่อการยกระดับเป็นประกอบการ ดำเนินการโดย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานภาคี

3) บูรณาการองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับองค์ความรู้ที่สร้างขึ้นใหม่จากหน่วยงานภาคีเครือข่าย โดยนำหลัก BCG Model มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับภูมิสังคมของชุมชน ครอบคลุมทั้ง ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้สูงขึ้น มาตรฐานการผลิตสูง และมีรายได้สูงขึ้น ดำเนินการโดย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม และสถาบันการศึกษาทั้ง 4 ภูมิภาค โดยมีกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นหน่วยงานกลาง (Focal Point)

4) ประเมินศักยภาพผู้ประกอบการเกษตร โดยพัฒนาระบบขึ้นทะเบียนผู้ประกอบการเกษตร เพื่อเป็นฐานข้อมูลหลักของประเทศ โดยมอบ กรมส่งเสริมการเกษตรเป็นหน่วยงานกลาง (Focal Point)

1.2 ส่งเสริมผู้ประกอบการเกษตรรุ่นใหม่อย่างเป็นระบบเพื่อทดแทนเกษตรกรสูงอายุ

1) พัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่หรือทายาทเกษตรกรให้เป็น ผู้ประกอบการเกษตรรุ่นใหม่ ร่วมมือของสถาบันการศึกษา และภาคีเครือข่าย เพื่อสนับสนุน ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประกอบการเกษตรรุ่นใหม่ได้อย่างเป็นระบบ ดำเนินการโดยกรมส่งเสริมการเกษตร ร่วมกับสถาบันการศึกษา สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

2) การพัฒนาเครื่องมือการส่งเสริมผู้ประกอบการเกษตรรุ่นใหม่ให้มีประสิทธิภาพร่วมกับสถาบันการศึกษา ภาคเอกชน และเครือข่ายผู้ประกอบการเกษตรรุ่นใหม่ต้นแบบ

3) จัดตั้งศูนย์บริการส่งเสริมผู้ประกอบการเกษตรรุ่นใหม่ในเมืองต่างๆเพื่อรองรับเทคโนโลยี นวัตกรรม จากสถาบันการศึกษา และภาคีเครือข่าย เพื่อพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรรุ่นใหม่ ตามความต้องการในแต่ละท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาให้ตรงกับความต้องการ และเป็นการสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) โดยกรมส่งเสริมการเกษตรและภาคีเครือข่าย

4) การทบทวน ปรับปรุง กฎ ระเบียบ สิทธิประโยชน์เพื่อเอื้อและลดอุปสรรคต่อการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการเกษตรรุ่นใหม่ ดำเนินการโดยคณะกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรกรให้เป็น Smart Farmer และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.)

5) ประเมินศักยภาพผู้ประกอบการเกษตรรุ่นใหม่ โดยพัฒนาระบบขึ้นทะเบียนผู้ประกอบการเกษตรรุ่นใหม่ เพื่อเป็นฐานข้อมูลหลักของประเทศในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่โดยกรมส่งเสริมการเกษตร

2. การยกระดับศักยภาพเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) เป็นผู้ประกอบการเกษตรเบื้องต้น (Start to be Entrepreneur) โดยคัดเลือกเกษตรกรต้นแบบที่ได้รับการพัฒนาให้เป็น Smart Farmer Model จากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (ฐานข้อมูล 1.1 ล้านราย) มาดำเนินการพัฒนาสู่การเป็นผู้ประกอบการเกษตรเบื้องต้น ดังนี้

2.1 พัฒนาศักยภาพ Smart Farmer ให้เป็นผู้ประกอบการเกษตรอย่างรอบด้าน

1) พัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีการผลิต และการตลาดที่สูงขึ้นโดยการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับศักยภาพเข้ามาใช้งาน ซึ่งจะเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญซึ่งจะช่วยสนับสนุนแผนธุรกิจเกษตร ร่วมกับสถาบันการศึกษา และภาคีเครือข่าย

2) เพิ่มศักยภาพให้ Smart Farmer สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยี/นวัตกรรมในการประกอบธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วนทั้งรัฐและเอกชน จำเป็นต้องอาศัยระยะเวลาในเรียนรู้ ผักผ่อนทักษะ พร้อมทั้งมีการนำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างเป็นรูปธรรม สร้างต้นแบบขยายผลในพื้นที่ ดำเนินการโดย คณะกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรกรให้เป็น Smart Farmer กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

2.2 เพิ่มศักยภาพ กลไกการทำงานระหว่างหน่วยงานเพื่อให้เกิดการพัฒนาเกษตรกรร่วมกันอย่างบูรณาการทั้งระดับส่วนกลาง และระดับพื้นที่ ดำเนินการ ดังนี้

1) ส่งเสริมและพัฒนาความร่วมมือการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) การเรียนรู้ และใช้งานเทคโนโลยีที่จำเป็นต้องอาศัยกลไกในการขับเคลื่อนอย่างมืออาชีพ ทั้งการพัฒนาทางวิจัยและนวัตกรรมด้านเทคโนโลยี เพื่อนำไปต่อยอดสู่การใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จได้อย่างต่อเนื่องทั้งในระยะสั้นและระยะยาว และสนับสนุนให้ผู้ประกอบการได้รับโอกาสในการเข้าถึงเทคโนโลยี ที่จะนำมาใช้งานได้มีประสิทธิภาพ ด้วยต้นทุนที่เหมาะสม ดำเนินการโดย คณะกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรกรให้เป็น Smart Farmer กระทรวงเกษตรและสหกรณ์และเครือข่ายความร่วมมือด้านการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง

2) การพัฒนาความร่วมมือสถาบันการเงินสนับสนุนผู้ประกอบการเกษตรให้มีความรู้ทางการเงินและวิธีการพิจารณาสินเชื่อ ของสถาบันการเงิน และสร้างความน่าเชื่อถือของธุรกิจควบคู่ไปกับการพัฒนาเครื่องมือทางการเงินเหมาะสม ดำเนินการโดย คณะกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรกรให้เป็น Smart Farmer กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กับ ธ.ก.ส.

3) เพิ่มศักยภาพในการประกอบธุรกิจให้กับผู้ประกอบการเกษตรทุกภูมิภาค ซึ่งมุ่งเน้นการให้ความรู้ที่จำเป็น และบริการที่ปรึกษาให้คำปรึกษาแนะนำด้านการบริหารจัดการธุรกิจ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การตลาดออนไลน์ โดยการเลือกใช้เครื่องมือที่เหมาะสมกับสินค้า การทำแผนธุรกิจ และการสร้างร้านค้าในรูปแบบต่างๆตามความเหมาะสม เช่นรูปแบบออนไลน์ รวมถึงการจัดกิจกรรมส่งเสริมการขาย พัฒนาศูนย์กระจายสินค้าที่ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและได้มาตรฐานกระจายในทุกภูมิภาค ตลอดจนบริการให้คำปรึกษาและจับคู่เจรจาธุรกิจผ่านช่องทางออนไลน์และออฟไลน์ ภายใต้ความร่วมมือกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และกระทรวงพาณิชย์

การกำหนดกรอบแนวทางการพัฒนา

ในฐานะรองอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร ด้านพัฒนาเกษตรกร ที่มีภารกิจในการพัฒนา และนำองค์กรไปสู่อนาคต มุ่งสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรอย่างยั่งยืน เพื่อการพัฒนาเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถแข่งขันและพึ่งพาตนเองได้ ผู้ศึกษาได้กำหนดกรอบแนวทางการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) ให้เป็นผู้ประกอบการ โดยกำหนดการขับเคลื่อนตามแนวทางการพัฒนา ใน 3 ระยะ (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 – 2570) ดังนี้

ตารางที่ 6 กรอบการทำงานการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง(Smart Farmer)ให้เป็นผู้ประกอบการ

กรอบแนวทางการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง(Smart Farmer)ให้เป็นผู้ประกอบการ		
ระยะสั้น 1-2 ปี(2567-2568)	ระยะกลาง 2 - 3 ปี(2567-2569)	ระยะยาว 3 - 5 ปี (2567-2570)
<p>1. มุ่งเน้นการสร้างคนรุ่นใหม่ ทายาทเกษตรกร เข้าสู่อาชีพ เกษตร</p> <p>2. จัดกิจกรรมสร้างแรงบันดาลใจ ปรับทัศนคติให้เป็นผู้ประกอบการ และวางแผนการผลิตรูปแบบใหม่</p> <p>3. การฝึกอบรมให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นผู้ประกอบการเกษตร พัฒนาระบบการให้บริการ ด้านที่ เลี้ยง ที่ปรึกษา เพื่อสนับสนุนกลไก ที่สามารถให้ความช่วยเหลือแก่ ผู้ประกอบการเกษตรกรรุ่นใหม่ ได้ อย่างเป็นระบบ</p> <p>4. จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมผู้ประกอบการ เกษตรรุ่นใหม่ในเมืองต่างๆ ให้ ความช่วยเหลือและพัฒนา ผู้ประกอบการเกษตรกรรุ่นใหม่ตาม ความต้องการในแต่ละท้องถิ่น มี เป้าหมายเป็นการสร้างกำลังคน ภาคเกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อทดแทน เกษตรกรสูงวัย</p>	<p>1. มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพ เกษตรกรกลุ่มผู้มีรายได้น้อย เพื่อเตรียมความพร้อมยกระดับ สู่การเป็นผู้ประกอบการเกษตร โดยนำหลัก BCG Model มา ปรับใช้ให้เหมาะสมกับภูมิสังคม ของชุมชน</p> <p>2. เชื่อมโยงบูรณาการองค์ ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ร่วมกับองค์ความรู้ที่สร้างขึ้น ใหม่ จากความร่วมมือ สถาบันการศึกษา ภาคเอกชน สถาบันการเงิน ตลอดห่วงโซ่ อุปทาน โดยยึดแนวหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง</p> <p>มีเป้าหมายในการลดรายจ่าย จัดการหนี้สินครัวเรือน สิ่งแวดล้อมดี มีรายได้เพิ่ม</p>	<p>1. พัฒนาให้เกษตรกรมี ความรู้และทักษะเชิงธุรกิจ เป็นผู้ประกอบการเกษตร ที่มีศักยภาพ สามารถ พัฒนาอาชีพการเกษตร ของตนเองได้โดยใช้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ในการเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิต</p> <p>2. พัฒนาผลผลิตให้มี คุณภาพและได้มาตรฐาน สอดคล้องกับความ ต้องการของตลาด และ แปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม มีเป้าหมาย เป็นการสร้าง ผู้นำด้านผู้ประกอบการ เกษตรขยายผลสู่ เกษตรกรในชุมชนและ ผู้สนใจ ทุกภูมิภาค</p>

ทั้งนี้ ในการดำเนินการตามกรอบ จะมีความแตกต่างกันเรื่องกลุ่มเป้าหมาย และระยะเวลา ซึ่งระยะที่ 3 จะเป็นผลจากการดำเนินการระยะที่ 1 และ 2 และนำมาสู่การสร้างเกษตรกรให้เป็นผู้นำ ด้านผู้ประกอบการเกษตร ขยายผลสู่เกษตรกรในชุมชนอย่างมีศักยภาพ และเป็นมืออาชีพ

ปัจจัยที่อาจมีผลกระทบต่อความสำเร็จของการดำเนินการตามข้อเสนอ

1. การมีแผนธุรกิจที่ดี จะส่งผลทำให้การประกอบธุรกิจสำเร็จ ดังนั้นการจะพัฒนาผู้ประกอบการ ให้ประสบความสำเร็จ จะต้องดำเนินการวิเคราะห์ศักยภาพเกษตรกร การผลิต การตลาด สภาพสังคมสิ่งแวดล้อม และข้อมูลอื่นๆมาประกอบเพื่อการวางแผนและจัดทำแผนธุรกิจที่ดี มีเป้าหมายที่ชัดเจนว่าจะพัฒนาไปในทิศทาง

ใด จะวางแผนทางการดำเนินงานอย่างไร จะใช้เครื่องมือ หรือนวัตกรรมใดเข้ามาช่วยการบริหารจัดการในการเป็นผู้ประกอบการ

2. การนำเทคโนโลยี/นวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาศักยภาพการผลิตสินค้า การแปรรูป และการบริหารจัดการ เนื่องจากในปัจจุบันการที่นำเทคโนโลยี และนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในการผลิตสินค้าและในการดำเนินธุรกิจ จะมีความได้เปรียบในการแข่งขัน ซึ่งควรป้องกันโดยการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่พัฒนาเทคโนโลยี และนวัตกรรมให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงและนำไปปรับใช้ในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม

3. ด้านมาตรฐาน (Standard) การผลิต และการแปรรูป ที่เป็นการสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้บริโภคในการซื้อสินค้าและบริการหากไม่มีมาตรฐานจะส่งผลกระทบต่อการทำธุรกิจในระยะยาว ซึ่งควรดำเนินการพัฒนาด้านมาตรฐานของสินค้าและบริการอย่างเป็นระบบครอบคลุมทั้งด้านมาตรฐานการผลิต และการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า

4. การเพิ่มผลิตภาพ (Productivity) เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งการเพิ่มศักยภาพด้านผลิตภาพนั้น ควรต้องดำเนินการทั้งการเพิ่มผลิตภาพรวม และผลิตภาพแรงงาน ต้องเริ่มด้วยการวางแผนกลยุทธ์เพื่อให้สามารถทราบได้ว่าจะใช้เครื่องมือใดมาช่วยในการยกระดับการเพิ่มผลิตภาพ

2.3 ภาวะผู้นำเพื่อการขับเคลื่อนข้อเสนอ

การขับเคลื่อนข้อเสนอเรื่อง การพัฒนาเกษตรกรปราดเปรี๊อง (Smart Farmer) ให้เป็นผู้ประกอบการเกษตร มีภาวะผู้นำสำคัญที่จะเป็นผู้ผลักดัน ส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น ภาวะผู้นำที่จำเป็นมี ดังนี้

1. **ผู้นำแบบ Proactive/Trust** เป็นผู้นำที่ทีมและผู้ที่เกี่ยวข้อง ศรัทธา รับผิดชอบ ความสำเร็จในการขับเคลื่อนข้อเสนอจำเป็นต้องสร้างทีม และเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกองค์กร ต้องมีความเชื่อมั่นและไว้วางใจต่อกัน ดังนั้นผู้นำต้องเป็นคนที่น่าเชื่อถือและไว้วางใจ มีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี เพื่อให้เกิดความสามัคคีในทีมและเครือข่าย การพัฒนาเกษตรกรปราดเปรี๊อง (Smart Farmer) ให้เป็นผู้ประกอบการเกษตร จึงต้องอาศัยภาวะผู้นำแบบ Proactive/Trust ในการประสานความร่วมมือ

2. **ผู้นำในโลกดิจิทัล Digital Leadership** คือ ผู้นำที่มีความสามารถในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาจัดการข้อมูลขององค์กร นำความคิดที่สดใหม่มาสู่องค์กร นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาผลักดันให้เกิดนวัตกรรม สร้างแรงบันดาลใจให้ทีมงานนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาสร้างสรรค์ ในสภาวะการณ์ที่โลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและโหดจึงจำเป็นต้องนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรี๊อง (Smart Farmer) เป็นผู้ประกอบการเกษตร

3. **ภาวะผู้นำแบบ Agile Leadership** หมายถึงผู้นำที่มีความสามารถในการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวได้อย่างรวดเร็วพร้อมด้วยความยืดหยุ่น หรือที่เรียกว่า **ผู้นำแบบคล่องตัว** โดยสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมเพื่อนำองค์กรไปสู่ผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพ 5 ลักษณะของผู้นำแบบ Agile คือ 1) ชี้เป้าได้อย่างชัดเจน (Clarity of direction) คือการประสานการดำเนินงานกับคนในทีมเพื่อให้เกิดความเข้าใจในวัตถุประสงค์เดียวกันเกิดความสอดคล้องและมีการแก้ไขร่วมกัน 2) สร้างความไว้วางใจ (Build Trust and Show Empathy) และทำให้คนในทีมมีความสามัคคีด้วยการสื่อสารด้วยข้อมูลที่น่าเชื่อถือและเป็นความจริง 3) เสริมพลังบวกให้ทีม (Empower Others) 4) ทำงานร่วมกัน (Work together) เช่น เน้นให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเกษตรกร 5) พัฒนาการเรียนรู้ (Develop Learning Agility) ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนเรียนรู้

3. แผนพัฒนาตนเอง

(ข้อมูลส่วนบุคคลไม่เผยแพร่)

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2565. **แผนปฏิบัติราชการกรมส่งเสริมการเกษตร 5 ปี (2566 - 2570).**
พิมพ์ที่ บริษัท นิเวศรรวมการพิมพ์(ประเทศไทย) จำกัด.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. **รายงานการประชุมคณะทำงานขับเคลื่อนการดำเนินงานพัฒนา Smart Farmer ครั้งที่ 1/2566** ลว.14 มีนาคม 2566.
- กองการเจ้าหน้าที่ กรมส่งเสริมการเกษตร. 2563. **โครงสร้างอัตรากำลังกรมส่งเสริมการเกษตร.**
- กองพัฒนาเกษตรกร. 2564. **เอกสารประกอบการประชุมกรรมการขับเคลื่อนเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) ครั้งที่ 1 / 2565.**
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2556. **คู่มือแนวทางการขับเคลื่อนนโยบาย Smart Farmer และ Smart Officer.**
- สำนักปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2564. **รายงานผลการตรวจสอบและประเมินผลภาคประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564** ประเด็นการยกระดับเกษตรกรเป็นผู้ประกอบการ.
- สำนักกรรมการ ๑ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. 2564. **รายงานการพิจารณาศึกษาเรื่องการขับเคลื่อนเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer)ภายใต้แผนการปฏิรูปประเทศและยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี.**
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2565. **แผนปฏิบัติราชการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 5 ปี (2566-2570).**
- สำนักงานสภาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2566. **เอกสารประกอบแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (2566-2570) ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม.**

ภาคผนวก

ประวัติผู้เขียนเอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคล

นางอุบล มากอง

ประวัติการศึกษา

- ปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
จังหวัดเพชรบูรณ์ ปีที่สำเร็จการศึกษา 2536
- ปริญญาโท รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ปีที่สำเร็จการศึกษา 2553

ประสบการณ์การรับราชการ

ปี พ.ศ. ตำแหน่งหน่วยงาน

2528(บรรจุ)	เจ้าหน้าที่การเกษตร 1	สถาบันวิจัยพืชสวน กรมวิชาการเกษตร
2530	เจ้าพนักงานการเกษตร 2	สำนักงานเกษตรจังหวัดเพชรบูรณ์
2539	เจ้าพนักงานการเกษตร 4	สำนักงานเกษตรจังหวัดขอนแก่น
2541	เจ้าพนักงานการเกษตร 5	สำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง
2551	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ	สำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง
2556	ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร	สำนักงานสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 3 จังหวัดระยอง
2557	ผู้อำนวยการกลุ่มยุทธศาสตร์และสารสนเทศ	สำนักงานสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 3 จังหวัดระยอง
2564	ผู้อำนวยการกองพัฒนาเกษตรกร	กรมส่งเสริมการเกษตร
2566	ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 3 จังหวัดระยอง	กรมส่งเสริมการเกษตร

ผลงานทางวิชาการ

- คู่มือความรู้การทำแผนการผลิตรายบุคคล (Individual Farm Production Plan)ปี 2565
- กระบวนการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer)ปี 2565

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบันและสถานที่ทำงาน

ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 3 จังหวัดระยอง กรมส่งเสริมการเกษตร